

jati, da bi taki ljudje, ki so brez vse omike, kaj bolj spoznali porote, kakor spozna slep človek barve. Od tacih ni tedaj terjati, da bi kaj pametniga tudi o ti reči govorili, in kdor take smeti pobira, jih bo na cente dobil, pa ne samo v ti reči, temuč v vsih občinskih deržavljanskih zadevah. O novih rečéh se ne smé govorjenje nevednih poslušati. Zlasti pa se mora pri porotah le pravičnost in vestnost porotnikov, ki so o porotah nar važniši možje, presoditi — in kar je nam znaniga, so se v slovenskih deželah porotniki še povsod tako obnašali, da so bili z njih obnašanjem cesarski predsedniki popolnoma zadovoljni in so jih pri sklepu porót očitno pohvalili.

Ker smo se namenili v tem sestavku vsiga opomniti, kar smo slišali in zapazili, moramo tudi omeniti, da nekterim tudi besedi porota in porotniki niste po volji, in da hočejo namest „porotniki“ imeti besedo priseženci ali prisežni možje, namest besede „porota“ pa sodbo po prisežnih možéh.

Ali — zakaj bi neki starih častitljivih, čisto slovenskih besed se ne posluževali, ki so jih pred sto in sto léti že naši stari očaki imeli? Ali bi ne smeli nasprot še neizrečeno veseli biti, da smo zopet besedo našli, ki je že zgubljena bila? Nam ste ti besedi drag zaklad (šac), iz stare šute zopet izkopan. Če ravno ste besedi porota in porotnik že zgubljene bile, živijo vunder enake besede rotiti, rotiti se, zarotiti in zarotiti se, še povsod po Slovenskim. Vpeljanju tako dobrih, ne novo skovanih, ampak starih in zares častitljivih, čisto slovenskih besed se zamorejo tedaj le taki zoperstavljeni, ki grejo le radi „svurrihto onherat, de ferpreharja na ponku vidijo in slišijo, kako ga bo dohtar fertajdigov.“ S takim pa se ne spleča pravdati — ti so že brez porotnikov obsojeni.

(Dalje sledi.)

Umniga kmetovavca bukvarnica.

„Kaj? Kmet in bukve, in celó bukvarnica!“ bo marsikdo zakričal, ko bo gori stoječi napis zagledal. „Kje je ubogi kmet u stanu, si bukev omisliti? On bi bil že velikokrat zadovoljin, ko bi si le živeža in družiga potrebniga pridobiti zamogel, ne pa bukev. Te so za gospode, ali učene možé, ne pa za prostiga oratarja.“

Nekaj resničniga je u takim govorjenju, pa vundar — poslušajte!

Ni davno, kar sim bil u hiši nekiga kmetovavca, ki je sploh za umniga in pridniga gospodarja poznan; tudi je eden nar premožnejših cele županije. Vse njegovo posestvo: pohišstvo, njive, travniki, živina, očitno kaže, da on prav in pametno kmetuje. Tudi jez sim ga ko takiga že davnej poznal; uni dan me je pa posebno opravilo k njemu pripeljalo.

Povabil me je, u svojo kamrico stopiti. Kako sim se začudil, ko zagledam tu med drugim pohišjem, tudi omarico, polno lično vezanih bukev. Blizo omare je bila miza, na ktorej je odperta ležala „kmetijska kemija“, da se je vidilo, da je ravno pred kratkim u njej nekdo prebiral.

Ko Šimon — takó mu je imé — vidi, da se tega čudim, povzame: „Lejte, gospod, to je moja zlata ruda (studenec bogastva). U to kamrico se podam vselej, kader nauka ali tolažba potrebujem, ali kadar me skerbi tlačijo. Tukaj premišljujem, poprašujem bukve, kako bi to ali drugo stvar po hiši ali na polju napravil ali popravil, da bi bilo prav; in vselej, verjemite mi, tudi kaj najdem, česar sim bil iskal.“

Jez se obernem k bukvam u omari. Tu so bile knjige za poljodelstvo sploh, za živinorejo in živinozdravništvo, za sadjo- in vinorejo, in

veliko drugih; vse terdno vezane in čedno ohranjene u predalih. Se vé da tudi bukve pobožniga zapopadka ni manjkalo, tudi ne bukev deržavljanskiga zakona.

„In toliko bukev ste si omislili? povzamem jez. Lepo je, da radi berete, pa vsaki kmet bi ne mogel, si toliko knjig nakupiti.“

„Zakaj ne? misli Šimon. Moja bukvarnica ne veljá veliko. Bukev nakupivši sim še denarja prihranil. Namre ko sim se bil oženil, sim tudi včasi u kerčmo šel. Kmaló pa sim zapazil, da obiskovanje gostivnic veliko veliko denarja požrè. Vsaki dan le 10 krajcarjev u kerčmi potrositi, znese na mesec 5 goldinarjev, na 1 léto 60 gold. Sklenil sim tedaj, prihodnjič doma ostati, ter polovico nepotrebno potrošeniga denarja shraniti, polovico pa na koristne bukve obrniti. Kakor rečeno, tako storjeno. Namesto vina ali žganja sim kupoval bukev, in si prihranil vsako léto še nar manj 30 gold. Tudi — tobaka se nisim nikol navaditi hotel, odkar mi je stari sosed eniga dné povedal, da ga on vsaki teden za 6 kr. pokadí. Izračunil sim namreč, da je ta v 40 létih blizo 208 gold. u dim spustil. Za tak denar bi si bil on lahko veliko koristnih bukev nakupil. Če je ta verli sosed še vsaki teden le za 6 krajc, še „en glažek poverh“ čez navadno potrebo zapil, je samo v teh dveh nepotrebnih rečéh blizo 516 gold. nečemerno potrosil! Moja bukvarnica ni toliko veljala, ampak mi, kakor sim rekel, šedenarja prihranila. Koliko vednost sim si pa iz nje scasama pridobil, in kolike so mi te k svojimu blagostanju pripomogle, ste se morebiti že sami prepričali.“

Da, tega sim se prepričal zares, mu odgovorim. Reči moram tudi, da bi na tako vižo vsak kmet lahko majhino zbirko koristnih bukvic si preskerbeti in kupiti zamogel, s kterih pomočjo bi se izobrazil, ter k blagostanju in svoji sreči si pripomogel. Zakaj roka brez razuma je mertva. —

Kaj pravite, ljubi kmetovavci, ali je Šimon prav imel? — Jez pa še tole pristavim: Če u kakšino hišo pridete, in vidite tam koristne bukve ali novine, že iz tega samiga soditi zamorete, da nje prebivavci so umni in pridni ljudjé. J. Š.

Ozir na stare čase.

(Cena živeža pred 336. leti.) V nekih verjetnih starinah se bere, da je bila v létu 1514, tedaj pred 336. létu, na Dunaju naslednja cena živeža: Merrik naj lepši pšenične moke je veljal 2 kr. 2 vin., ovsa 2 kr., ječmena 1 kr. 3 vin., reži 1 kr. 1 vin., prasček 1 kr. 1 vin., kapún 1 kr. 2 vin., raca 1 kr. 2 vin., petelin 3 vinarje, pišek 2 vin., puta 1 kr., funt govejiga ali telečjiga mesa 2 vin., prekajeniga špeha 1 kr., rib 1 kr., siroviga masla 1 kr. 3 vin., sira 3 vin., bokal smetane 2 vin., 5 jajic 1 vin., hlebec kruha za 3 ljudi 2 vin., bokal naj boljšiga vina 1 kr., srednjiga vina 2 vin., méda 1 kr. 1 vin., voz derv 6 kr. 1 vin.

Pri takim kupu se je lahko vsak s 5 ali 8 goldinarji za celo léto s živežem preskerbel. Ravno tako so bili pa tudi takratni dohodki vravnani. Učeniki na vseučelišu so imeli na léto po 100, k večimu 170 gold. — Marsikteri bo morebiti djal: Dête! to bi bilo zdaj za nas! Ali ne vém, kaj bi k temu kmetovaveci rekli? Uršič.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Ljubljane. O poslednjim zboru mestniga odbora je že 13. listopada l. l. za mestniga župana izvoljeni g. Ambrož naznanil prostovoljno odpovéd Ljublj. županstva, ker ne želí, da bi županija še dalje v stanu

negotovosti hirala. Odbor, ki je skozi 4 mesce obilo priložnosti imel, se prepričati izverstne pripravnosti g. Ambroža za vodnika mestne županije, je po mnogih obžaljevnih govorih, da se je g. Ambrož, brez narvišjiga sklepa dočakovati, županstva odpovedal, sklenil: še le potem se nove volitve lotiti, ako bo g. minister notranjih oprav predloženo odpoved vspoznal. O ravno tem zboru je bilo tudi sklenjeno, da naj se odbor prihodnji četrtek srečkanja (lozanja) loti, po katerim ima (po 41. §. Ljublj. županijske postave) vsako léto mesca sušca tretjina odbornikov iz odbora stopiti in se iz noviga voliti. Srečkalo se bode tedaj o navadnim očitnim zboru jutri popoldne tako, da se bo 30 listkov s številko 1 do 30 v koló djalo, v katero bo vsih 30 odbornikov po abecednim redu po listku seglo; tiste, ki potegnejo prvih 10 števil, zadene izstóp, ki pa tako dolgo v odboru ostanejo, dokler se po novih volitvah drugi ali iznoviga ravno tisti ne volijo. — Gosp. Ambrož je tudi iz deželne komisije za oprostenje zemljiš prostovoljno stopil; njegovo mesto je g. Dr. Ahačič nastopil. — Nemški Ljublj. časnik je unidan „Novice“ pretresel, da so se za slabo mestno razsvitljenje potegnile in jih je za razodetje „stariga kontrakta“ pobaral. Vzrok tega je bil, „da je gosp. pisatelj po polnoči domú šel in da v Št. Florijanskih ulicah takrat že ni nobena svetilnica več gorela. Po sedanjim kontraktu imajo svetilnice do 11. ure goreti, in le o posebnih časih dalje. Za to plača mestna denarnica na léto okoli 3500 gold. Mi nismo nikakor razsvitljenja zagovarjali; naš govor je bil le, da sedaj, ko stari magistrat ne more v tacih rečeh brez mestniga odbora nič noviga vpeljati, mestni odbor pa še tudi komaj na pol živí, je vse tako dreganje prazno delo. Vbite svetilnice se popravijo, berž ko se to zvé; stara navada pa, da ob 11. svetilnice ogasnijo, se mora že na redovnost Ljubljancanov opirati, da so ob 11. že domá, in da tistim, ki pozneje domú gredó, kakošna druga lučica sveti. Ali bo novi odbor razsvitljenje podaljšal, ne vémo — po vsaki ceni pa bo mogel poprej denarnico poprašati: ali bo pripustila kakšnih 2000 gold. več? Če bi imeli mi v tem kaj govoriti, bi se ne menili več za popravo stare svečave, ampak bi nasvetovali gazno razsvitljenje, od kteriga se je že ob času nepozabljiviga mestniga predstojnika Hradeckiga pomenovalo. — Ravno se sliši, da je ministerstvo notranjih oprav odpoved g. Ambroža vzpoznalo in po njegovim odstopu novo volitev župana odboru naukazalo. S tem odstopam je morebiti g. Ambrož kovarstvo znane stranke prestrigel, — veliki veliki večini mestnjanov pa brez razločka narodovnosti (priča tega je bilo prošnje pismo na presvitl. casarja z blizo 300 podpisov Ljublj. mestnjanov volivcov) gotovo ni vstregel. — O nedeljo ob 11. dopoldne bo v risarski učilnici obertnijske družbe delitev premij nar pridnišim učencam. G. udje te družbe so povabljeni k daritvi priti.

*Iz Dolenskiga.** Tudi v zemljo zakopani denarji niso tatov varni. Nekimu posestniku celiga zemljiša v Krojah, Mokronoške okrajne, je bil v 5 žakličkih spravljeni v loncu skriti in v zaperti kleti dobro zakopani denar, (366 gold. 48 kr.) vkraden; nar več je bilo tolarjev vmes, in med temi nar več šmarnih.

Iz Kalca 10. marca. Popotovaje na kmetih sim marsiktero kazalo prodajavnic in kerčem s slovenskim napisam, postavim, „k soncu“, „k hoji“ i. t. d. zagledal, in to vidši mi je serce vselej veselja igrala. „Kdor je Slovenec pred hišo, bo tudi Slovenec v hiši“ sim si mislil in se na ravnost noter podal. Nikdar me ni še sladka nada goljufala, in še vselej sim iskreniga Slovenca najdel, kodarkoli se mi je dozdevalo, da mora bivati! Vender pa, žalibog! se sém ter tjè po Slovenskim nar več del nadhišnih kazal nemško ali laško

napisanih vidi, desiravno se gospodar med jake domorodce šteje. Zakaj pa tako? Vem scer, če se imajo Slovenec, Lah in Nemeč kaj pogovarjati, da k večemu Slovenec vse tri jezike govori, Lah in Nemeč pa večidel le vsak svojiga; ali sedajni čas se ni treba Slovencu take prevelike poslužljivosti pregrešiti, ker naš velik narod nima manj pravíc ko drugi narodi; zdaj tudi Slavjan vé, da živi! Kdo pa tudi od Slovenca terja, da ima nadhišne kazala ali nemško, ali laško, ali francosko, ali turško napisovati? Kaj taciga ne terja ne Nemeč, ne Lah, ne Francoz, ne Turk, marveč pa je smeha vredno, da se en narod drugim narodam vsilja in cene domoljubja ne spozná! Kdo pa Slovencu njegovo vljudnost in poslužljivost povrača? Vedno nihče! Iskajte le od Soče do francoskih mej, od Drave do nemškiga morja, iskajte po celim ptujim svetu, in nikjer nikjer ne boste zapazili kazal s slovenskimi napisi! Z narvišim ponosam je nekđaj Rimec djal: „rimski gradjan sim“! Tudi Slovenca ni treba srambiti réči: „jaz sim Slavjan“! Zató Bogme! je ravno tako zvest in pošten Avstrijan, kakor Nemeč, ker Avstrija je mogočna družina mnogoverstnih narodov z enakimi dolžnostmi tudi z enakimi pravicami. Miroslav.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Goriškiga 2. marca. (J. V.) Tukej imamo letas vedno lepo vreme, brez dežja in mraza, če se ne pohujša, skor ne bomo vedili za zimo. Vse se giblje, vse koplje, boljša in širi, njive in ngrade. V mnogih soseskah je tako teško kot o košnji delavcev v dñno dobiti, Če bi nam več takih zim Bog dal, bi se kmetijstvo dobro vzdignilo. — Pri nas so županije redno in prav lepo vravnane; po 2, 3, do 4 katasterske srenje so se prijazno skup združile, in si večidel pridne predstojnike izvolile. Le škoda, da smo od marsikakiga ravsanja, ki se je v naši mili slovenski domovini zastran vstavnih županij pripetilo, mogli slišati. Alj — zato moramo reči hvala Bogu! de ni med nami veliko zapeljivih šuntarjev, ki bi ljudstvo iz prave poti na krivo zaverali; slava tudi našim kantonskim glavarjem, de so si na vso moč prizadevali, dovolj velike županije osnovati, de zamorejo svoje dolžnosti spolnovati ne pa, kakor od družih krajev slišimo, kjer so se take soseske napravile, de jim ni za živeti, pa tudi ne za umreti.* — Kar pa narodske pravice vtiče, moramo zdihniti — žali Bog! de naše politiške kakor sodne vradije naš lepi jezik za nič vredno smet deržé. Po vsaki ceni nas je v celi kresli čez 100,000 Slovincov — in vender ne vémo, de bi jim kaka gosposka po domače dopisovala, ampak vsako reč le po nemško ali laško. Mi se ne prederznemo tirjati, de bi se nemšina in lašina iz slovenske dežele popolnoma pregnala; ali vsakimu naj se spolnejo njegove pravice, in med besedo vse in nič je še ena besedica, ki se imenuje „en-malo“. Začetek bi saj že viditi mogli! Kantonski glavarji bi vender že mnoge oznanila imeli po slovensko izdajati; sodnije bi pa mogle domačimu jeziku še bolj vrata odpreti. Kakošna težava bi bila nek to, vabilne listke po slovensko Slovincam pisati? Kakošna težava, slov. pritožbe prejemati? pri tožbinih odgovorih slišane besede ravno take zapisevati? Ne pa v drug jezik prestavljati. Po slov. spraševati, slov. odgovore prejemati, in tiste odgovore v tujim jeziku zapisovati, in potlej iz tujšine zopet po domače zgovarjati — je ravno tako napčno kakor nepotrebno. Koliko pomot, de se pri takim prestavljanju pripetí, je sploh znano; mi samo to opomnimo, koliko draziga časa tisto tolmačenje potratí! Mislimo, de se ne motimo, ako re-

* Taka je pri nas tû in tam sosebno na Notrajskim; sliši se, de so ondi županije, ki obstojé iz celih 10 hiš!!